MEMO

Aan: Ministerie van Defensie
Van: GGD Twente, team milieu en gezondheid
Onderwerp: advies GGD op stofonderzoek RPS op POMS Almelo
Datum: 1 juli 2015

Inleiding
Het ministerie van Defensie heeft GGD Twente opdracht gegeven om onderzoek te doen naar de mogelijke gezondheidsrisico's voor Defensie medewerkers, thans werkzaam of toekomstig werkzaam, op de voormalige NL POMS complexen in Almelo (voorheen Vriezenveen). In het onderzoek in Almelo gaat het om de gevolgen van in het verleden gebruikte en bewerkte voertuigen en materialen (o.a. chroomhoudende verf).
Eind maart 2015 heeft GGD Twente een tussenrapportage opgeleverd. In deze tussenrapportage wordt geadviseerd om aanvullende onderzoeken te doen naar oud stof en asbest. GGD Twente heeft daarbij geadviseerd om veegmonsters te nemen in de gebouwen C1 en C2 en die te analyseren op het voorkomen van chroom.
In afstemming met de medewerkers van de POMS complexen en in afstemming met de GGD'en in Drenthe, Groningen en Zuid-Limburg is afgesproken om de monstername op de verschillende voormalige POMS complexen in Nederland op elkaar af te stemmen. Daarom is met Defensie afgesproken het aantal te nemen stofmonsters uit te breiden tot alle loodsen op de POMS in Almelo. Ook is afgesproken om een deel van de monsters te analyseren op het voorkomen van chroom VI, uranium en asbest.
GGD Twente heeft op 23 juni 2015 de resultaten van de stofmetingen in Almelo ontvangen.
In deze memo geeft de GGD een reactie op de onderzoeksresultaten en een advies over eventueel te nemen vervolgstappen.

Resultaten stofonderzoek RPS
RPS analyse BV heeft in opdracht van het ministerie van Defensie stofonderzoek uitgevoerd in de gebouwen van de POMS complexen in Almelo (voorheen Vriezenveen).
Het stof in de gebouwen is bemonsterd door middel van veegmonsters. Daarbij is bemonsterd op vloerniveau, werkniveau en op hoger gelegen plekken in de ruimtes (zoals dakspanten, kabelgoten, ventilatiebuizen). Mogelijk is in het verleden het stof op deze hogere plekken niet goed verwijderd.
De wijze van bemonsteren en de resultaten van de analyse van de veegmonsters is beschreven in een rapportage van RPS (RAH. 15.0129; 23-6-2015).

<u>Chroom VI</u>
In geen van de (in totaal 87) veegmonsters is een concentratie chroom VI aangetoond hoger dan de detectiegrens van de analysemethode. De detectiegrens van de analysemethode bedraagt 0,001 $\mu g/cm^2$.

<u>Uranium</u>
In 24 (van de in totaal 56) veegmonsters, ofwel 43%, is een concentratie uranium aangetoond hoger dan de detectiegrens van de analysemethode. De detectiegrens van de analysemethode bedraagt 0,001 $\mu g/cm^2$.

<u>Asbest</u>
In 2 (van de in totaal 73) kleefmonsters is een concentratie asbest (chrysotiel) aangetoond hoger dan de detectiegrens van de analysemethode. De detectiegrens van de analysemethode bedraagt 10 vezels/cm^2. Het gaat om twee monsters in gebouw C1 (wielwerkplaats), genomen uit een hoger gelegen kabelgoot en op een ventilatiebuis.

Advies GGD Twente
In de veegmonsters is geen chroom VI aangetroffen. Er is daarom geen aanleiding voor verder onderzoek naar chroom VI.

In 43% van de veegmonsters is uranium aangetoond. Het gaat om een net iets hoger niveau dan de detectiegrens van 0,001 $\mu g/cm^2$. Omdat er geen veegmonsters zijn genomen van plekken waar geen vervuiling is te verwachten (referentie- of nul-situatie) zijn de gevonden concentraties uranium daar niet mee te vergelijken.
In de tussenrapportage van maart 2015 heeft de GGD in hoofdstuk 5.4 reeds geconcludeerd dat er in de werkplaatsen geen bewerkingen plaatsvinden met uraniumhoudend materiaal en er daardoor geen kans op blootstelling bestaat. Ingeschat wordt dat de gezondheidsrisico's door blootstelling aan radioactieve alfa straling afkomstig van uranium niet relevant is voor de huidige en toekomstige medewerkers.
De in de veegmonsters aangetoonde lage concentraties uranium kunnen duiden op de aanwezigheid van natuurlijk materiaal wat uranium kan bevatten, zoals zand en gruis.
GGD Twente ziet op dit moment geen aanleiding voor nader onderzoek door middel van luchtmetingen naar uranium. In de veegmonsters in de POMS in Eygelshoven en Brunssum zijn vergelijkbare lage niveaus aan uranium aangetoond. Binnenkort worden daar luchtmetingen uitgevoerd.
GGD Twente wil haar definitieve advies over het wel of niet uitvoeren van luchtmetingen naar uranium laten afhangen van de resultaten van de luchtmetingen in Zuid-Limburg.

Op twee hoger gelegen plekken in gebouw C1 (wielwerkplaats) zijn asbestvezels aangetoond. Elders in dezelfde werkplaats zijn geen asbestvezels gevonden. Dit geldt ook voor de overige onderzochte gebouwen. GGD Twente gaat er van uit dat er in de werkplaats al lange tijd geen asbestbron meer is. Het is daarom goed mogelijk dat deze vezels al lange tijd op de gevonden plekken liggen en daar door vet en vuiligheid op die plekken zijn blijven liggen.
Op basis van bovenstaande verwacht de GGD dat de gezondheidsrisico's door de beperkt aanwezige asbestvezels voor de medewerkers minimaal zullen zijn. Om mogelijke gezondheidsrisico's, hoe klein ook, en mogelijke ongerustheid bij medewerkers te voorkomen, adviseert GGD Twente om alle hogere delen in de wielwerkplaats C1 door een gespecialiseerd bedrijf te laten reinigen. Dit advies sluit aan bij hetgeen RPS in hoofdstuk 5 van haar rapportage verwoordt (RPS spreekt per abuis over werkplaats C2 in plaats van C1).